

gân", *Antik Dekor*, sy. 50, İstanbul 1999, s.146-148; Şevket Rado, *Türk Hattatları*, İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık), s. 216-217, 222-224; Öztuna, *BTMA*, II, 79-81; a.m.f., *Devletler ve Hânedanlar*, Ankara 1990, II, 275; *İslâm Kültür Mirasında Hat San'atı* (haz. M. Uğur Derman), İstanbul 1992, s. 210-211, 216; Erol Dönmez, *Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin İstanbul Müze ve Kütüphanelerinde Bulunan Eserleri* (yüksek lisans tezi, 1992), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; Ali Alparslan, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, İstanbul 1999, s.137-138; Talip Mert, "Kadiasker Mustafa İzzet Efendi", *M. Uğur Derman Armağanı: Altmış Beşinci Yaşı Münasebetiyle Sunulmuş Tebliğler*, İstanbul 2000, s. 399-416; Muhtittin Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, İstanbul 2003, s.161-168; Ruşen Ferid Kam, "Kadiasker Mustafa İzzet Efendi", *TMD*, sy. 28 (1950), s. 2-4; Hüseyin Sıdkı Köker, "Kadiasker Mustafa İzzet Efendi", *Selâmet*, sy. 6, İstanbul 1962, s. 12-13, 18; sy. 7 (1962), s. 13; sy. 8 (1962), s. 9; sy. 10 (1963), s. 12; sy. 12 (1963), s. 14-17; Halil Can, "Kadiasker Mustafa İzzet Efendi", *MM*, sy. 228 (1967), s. 12-13; sy. 229 (1967), s. 17-19.

M. UĞUR DERMAN

□ MÜSİKİ. Kazasker Mustafa İzzet hat sanatındaki ustalığı yanında hânendeliği, neyzenliği ve bestekârlığı ile de tanınmıştır. Küçük yaşlarda bestekâr Kömürçüzâde Hâfız Mehmed Efendi'den dinî eserler meşketmekle başladığı müzik hayatını Galata Sarayı Mektebi'nde devam ettirdi. İrâde-i seniyye ile Enderûn-ı Hümâyûn'a alınıp burada öğrenimini sürdürürken Şâkir Ağa'dan meşke başladı. Kısa zamanda güzel sesiyle şöhrete ulaşmasının ardından II. Mahmud'un huzurundaki fasıllara sesiyle katıldı. Bu arada ney çalışmalarını da ilerleterek bir müddet sonra devrinin en iyi neyzenleri arasına girmeyi başardı. Sarayda daha çok Neyzen Mustafa lakabıyla tanınan Mustafa İzzet, II. Mahmud'un vefatına kadar (1839) küme fasıllarının vazgeçilmez sanatkârlarından oldu. Bir defasında fasılda II. Mahmud'un şarkıları okunduktan sonra Mustafa İzzet'e şarkılar hakkında fikri sorulduğunda hükümdarın eserlerinin şarkıların padişahı olduğunu ifade etmesi padişahı çok memnun etti. Saray fasıllarında Hamâmîzâde İsmâil Dede, Dellâlîzâde İsmâil Efendi, Şâkir Ağa, Tanbûrî Nûman Ağa, Zeki Mehmed Ağa, Suyolcuzâde Sâlih Efendi, Tanbûrî Necib Ağa, Kemânî Ali Ağa, Basmacı Abdi Efendi gibi ünlü müşikîşinaslarla birlikte hânende ve sâzende olarak bulundu. Dellâlîzâde İsmâil Efendi, Hâşim Bey ve hânende Rifat Bey onun "hâce-i zaman" olduğunu söylemişlerdir. Hayatının sonlarına doğru sesinin kalınlaşmasına rağmen fasıllarda tiz perdelerde hiç zorlanmazdı. Tiz nağmelere gelindiğinde diğer hânendeler bir ok-

tav peste inince onun tiz nağmelerdeki ustalığı kendini gösterirdi.

Mustafa İzzet dinî ve din dışı formlarda fazla eser bestelememiş, ancak her biri ayrı özellikte olan eserleriyle tanınmıştır. Dellâlîzâde İsmâil bestelediği eserleri önce İzzet Efendi'ye okuyup onun görüşünü alır, daha sonra bir müzik toplantisında bestesi hakkında konuşmak isteyenlere de bu eserin İzzet Efendi tarafından beğenildiğini, dolayısıyla artık değiştirilemeyeceğini söylerdi. Tarz-ı cedîd adlı bir makam icat eden İzzet Efendi, birleşik makamlardan çok ana makam dizilerini tercih ederdi. Meselâ hüseyinî makamı dururken gülîzârî fazlalık görür, sabâ makamına zemzeme ilâvesini de birincinin daralması ve ikincinin genişletilememesi şeklinde yorumlardı.

El yazması güfte mecmualarında daha çok şarkı ve duraklarına rastlanmakta, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kendi el yazısıyla bir güfte mecmuasının bulunduğu kaydedilmektedir. Sadettin Nüzhet Ergun onun dört durak ve bir ilâhisinin güftesini (*Türk Müsikisi Antolojisi*, II, 544-546), Yılmaz Öztuna günümüze ulaşan üç durak, bir ilâhi, birer peşrev, ağır ve yürük semâi ile on dokuz şarkıdan ibaret yirmi altı eserinin listesini (*BTMA*, II, 80) vermektedir. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu repertuarında on dört şarkı ve bir peşrevinin notası yer almaktadır. Bunlar arasında, "Doldur getir ey sâki-i gül-çehre piyâle" mısrayla başlayan segâh, "Ey serv-i nâzim refât-ı bâlâ" mısrayla başlayan bestenigar ve, "Bir sebeple sen günemmişsin bana" mısrayla başlayan eviç şarkısıyla, "Rûm'da Acem'de âşik olduğum" mısrayla başlayan hümâyûn ilâhisi günümüzde de okunan eserlerindendir.

Mustafa İzzet Efendi müzik sahasında birçok talebe yetiştirmiştir. Bunlar arasında Behlül Efendi, Medenî Aziz Efendi ve Yeniköylü Hasan Sırrı Efendi özellikle zikredilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Subhi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Müsikisi*, İstanbul 1940, IV, 243-245; Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Müsikisi Antolojisi*, İstanbul 1943, II, 402-403, 544-546; İbnülemin, *Hoş Sadâ*, s. 225-228; İsmail H. Baykal, *Enderun Mektebi Tarihi*, İstanbul 1953, s. 109; Kıp, *TSM Saz Eserleri*, s. 70; a.m.f., *TSM Sözlü Eserleri*, s. 72, 97, 111, 116, 125, 136, 140, 141, 143, 151, 198, 228, 349; Şengel, *İlâhiler*, IV, 90-91; M. Nazmi Özalp, *Türk Sanat Müsikisinin Yakın Tarihçesi ve Ruşen Ferid Kam*, Ankara, ts. (Yorum Matbaası), s. 145-153; a.m.f., *Türk Müsikisi Tarihi*, İstanbul 2000, I, 572-579; 99 *Makamda İlâhiler* (haz. Cüneyd Kosal), İstanbul 1994, s. 66-67; Öztuna, *BTMA*, II, 79-81.

NURİ ÖZCAN

MUSTAFA İZZET, Yesârîzâde (ö. 1849)

Osmanlı hattatı, celî ta'lik üstadı.

İstanbul'da dünyaya geldi, kesin doğum tarihi belli değildir. Ancak ta'lik hattında babası Yesârî Mehmed Esad Efendi'den 1202 (1787-88) yılında icâzet aldığı (TSMK, Güzel Yazılar, nr. 324/17) ve 1792'de babasıyla beraber hacca gittiği göz önüne alınarak 1770'li yılların başında doğduğu söylenebilir. Babasından icâzet aldığı yıl Mehmed Emin Bey, 1203'te de (1789) Osman el-Üveysî ayrı kıtalarla bu icâzeti tasdik ettiler. Hat sanatında kazandığı üstün başarısı sebebiyle kendisine mollalık, müderrislik, kadılık, kazaskerlik pâyesi, 1839'da fiilen Anadolu kazaskerliği verildi. Mustafa İzzet Efendi, 1842'de *Takvîm-i Vekâyi'*in basıldığı Takvimhâne'nin nâzırlığına getirildiyse de ertesi yıl azledildi. Bu vazifesi sırasında Matbaa-ı Âmir'e'nin idaresini de yürüttü. Türkiye'de hurde ta'lik hattı ile kitap basımına Yesârîzâde'nin yazdığı harflerden dökülen kalıplarla ve onun nezaretiyle 1842'de başlandı. İlk basılan eser Kasabbaşızâde İbrâhim Efendi'nin *Risâle-i İ'tikâdiyye*'sidir. 1846'da fiilen Rumele kazaskerliğine getirilen Mustafa İzzet Efendi 2 Şâban 1265'te (23 Haziran 1849) vefat etti ve Fâtih medreselerinin arkasındaki kalan Tûtî Abdülatif Efendi Medresesi'ndeki küçük hazîrede gömülü bulunan, 1213'te (1798) kabir kitâbesini yazdığı babasının yanına defnedildi. Bu semtin 1917'de yangın geçirmesinin ardından caddenin genişletilmesi esnasında hazîrenin de yola gitmesi üzerine tahminen 1925 yılında mezar kitâbeleri Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'ne kaldırıldı, bir müddet sonra da Fâtih Camii hazîresine getirilip dikildi. Ancak her iki üstadın nakledilmeyen kemik bakıyeleri günümüzde adı Yesârîzâde olan caddenin altında kalmıştır. Yesâ-

Yesârîzâde
Mustafa
İzzet
ve babası
Esad
Yesârî'nin
Fâtih
Camii
hazîresindeki
mezar
taşları